

NÉHÁNY SZÓ HANGOKRÓL ÉS BETŪKRÓL

1. Az olasz ABC

a	(a)	h	(acca)	o	(o)	v	(vi/vu)
b	(bi)	i	(i)	p	(pi)	w	(doppia vu/vi)
c	(ci)	j	(i lunga)	q	(cu)	x	(ics)
d	(di)	k	(kappa)	r	(erre)	y	(ipsilon/i greca)
e	(e)	l	(elle)	s	(esse)	z	(zeta)
f	(effe)	m	(emme)	t	(ti)		
g	(gi)	n	(enne)	u	(u)		

- A betűk nőneműek.
- A j, k, w, x és y betűk csak idegen eredetű szavakban fordulnak elő.

Az olaszban többnyire úgy mondják a szavakat, ahogy írják.
Néhány szabályt azért jó tudni:

1. **a**, **o** és **u** előtt a **c-t k**-nak ejtjük, a **g-t** pedig **g**-nek: **caffè**, **così**, **gusto**
2. **i** és **e** előtt a **c-t cs**-nek ejtjük, a **g-t** pedig **dzs**-nek: **cento**, **città**, **gesto**, **giro**
3. **i** és **e** előtt az **sc-t s**-nek ejtjük: **scena**, **scimmia**
4. Ha az **i** és **e** előtt **h** van, akkor az előttük lévő **c-t k**-nak ejtjük, a **g-t** pedig **g**-nek: **occhiali**, **Margherita**, **schermo**
5. A **gl** kiejtése **lj**, mint pl. magyarul az *alja* szóban: **famiglia**
6. A **gn** kiejtése **ny**, mint pl. magyarul a *konyak* szóban: **bagno**
7. Az olasz **r-t** úgy ejtjük, mint a magyarban: **ristorante**, **cameriere**, **carne**, **verdure**
8. Az **eu** és az **ei** kiejtése is a magyarhoz hasonló, mind a két magánhangzót kiejtjük: **euro**, **vorrei**
9. A **qu** kiejtése egy /k/ és egy nagyon mély /u/: **quando**

10. A **h**-t az olaszban alapvetően soha nem ejtjük ki. Csak arra használjuk, hogy a /**k**/ és /**g**/ hangokat az **e**, illetve **i** előtt megjeleníthessük.

A **c** és **g** betűs szavaknál mindig figyeljen az utánuk következő betűre, mert a kiejtésük attól a betűtől függ majd!

c + a / o / u / h ▶ /**k**/

de: **c + e / i** ▶ /**cs**/

g + a / o / u / h ▶ /**g**/

de: **g + e / i** ▶ /**dzs**/

Hangsúlyozás

Az olasz szavak valamelyik szótagját hangsúlyosabban ejtjük. Ez gyakran az utolsó előtti szótag, pl. **dottore** (orvos) vagy **francese** (francia). Néhány szóban, inkább a hosszabbakban, a hangsúlyos szótag a hátulról harmadik szótag: **chilometro** (kilométer) vagy **asparagi** (spárga).

Kiejtés

Az olaszban kétféle ékezet tehető betűk fölé: az *accento grave* (`) és az *accento acuto* (´). Az *accento grave* a nyílt **e** és **o** fölé kerül (mint a magyar *test* és sok szavakban), kitesszük továbbá szóvégi magánhangzókra: **città** (város), **caffè** (kávé), **così** (így), **perciò** (ezért), **virtù** (erény).

Az *accento acuto* a zárt **e** (a magyar *é*) fölé kerül: **perché**, **affinché**. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a többi, ékezet nélküli betűt mindig ugyanúgy ejtjük: hasonlítsa össze például a **bello** (szép) nyílt **e** hangját a **mela** (alma) zárt **e**-jével, vagy a nyílt, illetve zárt **o**-t a **Modena**, illetve **Roma** szavakban.

Ékezetet teszünk az olaszban:

- több szótagú szavak utolsó betűjére, ha az utolsó szótag hangsúlyos, pl.: **caffè**, **verità**, **virtù**, **così**, **perché**
- egy szótagú, kettőshangzóra végződő szavak utolsó betűjére: **può**, **più**, **ciò**, **già**, **giù**
- az alábbi szavaknál, hogy meg lehessen őket különböztetni:

dà = ő ad

li = ott

si = igen

là = ott

da = (előljáróként) **li** = őket

si = maga, magátla = a, az / ő

-ból, ből, -tól, **è** = ő van

tè = tea

-től

e = és

te = téged /
neked

Ed, ad

Magánhangzóval kezdődő szó előtt az **a** előljárót, továbbá az **e** és ritkábban az **o** kötőszókat egy **-d** betűvel egészítjük ki: **tu ed io, vado ad Ankara**

A NÉVELŐ

1. A határozott névelő

hímnem	egyes szám	többes szám
mássalhangzó előtt	il ragazzo	i ragazzi
magánhangzó előtt	l' amico	gli amici
ha a szó s + mássalhangzóval vagy z, ps, pn, gn, x, i + magánhangzóval kezdődik	lo studente lo zaino lo psicologo lo gnomo	gli studenti gli zaini gli psicologi gli gnomi
nőnem	egyes szám	többes szám
mássalhangzó előtt	la donna	le donne
magánhangzó előtt	l' amica	le amiche

A névelő alakját az őt követő szó első betűje alapján választjuk, néha pedig a melléknévhez igazítjuk, lásd az alábbi példákat:

il romanzo/**l'**ottimo romanzo/**lo** stesso romanzo

un abito/**uno** splendido abito

un'amica/**una** vera amica

A **pn, gn, x** és **i + magánhangzóval** kezdődő szavaknál a névelő alakja ingadozik: létezik **lo pneumatico**, de (a beszélt nyelvben gyakrabban) **il pneumatico** is, ahogy **lo gnocco** és **il gnocco** is.

A határozott névelő használata

Határozott névelőt használunk:

1. anyagnév, fajta előtt:

Ti piacciono le carote?

Szereted a répát?

2. birtokos névmások előtt (► ld. 8. fejezet: A névmások):

Adoro il mio insegnante.

Tisztellem a tanáromat.

A NÉVELŐ

3. napszakok és a hét napjai előtt, ha a rendszeres ismétlődést akarjuk jelezni.
- Il sabato vado al mercato.** Szombatonként piacra megyek.
4. titulus + név kombinációjánál (kivéve megszólításnál: **Buongiorno, signora Rossi!**)
- La signora Rossi è arrivata.** Rossi asszony megérkezett!
Ecco il professor Angelini! Ott van Angelini professzor!
5. nők vezetékneve előtt, ritkábban férfiaké előtt is, kivéve a múltbéli híres férfiakat (kivéve a zeneszerzőket):
- la Loren, (il) Manzoni, de: Fellini, Verdi**
6. kontinensek, országok, régiók és nagy szigetek neve előtt (kivéve az **in** után)
- Mi affascina l'Africa.** Afrika lenyűgöz engem.
Sono tornata ieri dalla Sicilia. Tegnap jöttem vissza Szicíliából.
7. Általános értelemben használt anyagnevek és elvont fogalmak előtt, kivéve az **in** és **di**:
- L'argento è meno caro dell'oro.** Az ezüst kevésbé drága, mint az arany.
L'ozio è il padre dei vizi. A henyélés minden bűn ősatyja.
8. Olyan tárgyak előtt, melyek általában egy példányban fordulnak elő:
- Hai la macchina?** Van autód?
9. Időpont megadásánál (► Id. 5. fejezet: A számnév):
- Sono le nove.** Kilenc óra van.
10. Testrészek és más külső jellegzetességek előtt:
- Mia madre ha il naso piccolo.** Anyukámnak kis orra van.
Porti gli occhiali? Hordasz szemüveget?
11. Betegségek előtt:
- L'AIDS mi fa paura.** Félek az AIDS-től.

12. Hangszerek előtt:

Lucio Dalla suona l'armonica a bocca. *Lucio Dalla szájharmonikán játszik.*

13. Színek előtt:

Il rosso è il simbolo della passione. *A vörös a szenvedély szimbóluma.*

A határozott névelőt nem használjuk többek között:

1. helymeghatározásoknál az **in** elöljáró használatakor:

Vado in bagno. *Megyek a fürdőszobába.*
Ha messo suo figlio in collegio. *Elküldte a fiát internátusba.*

2. Néhány hely- és iránymegadásnál, melyek az **a** elöljáróval állnak:
(caccia/casa/letto/lezione/messa/scuola/teatro):

Oggi resto a letto. *Ma ágyban maradok.*

3. évszakok és hónapok előtt:

In autunno/ottobre si fa la vendemmia. *A szüret ősszel/októberben van.*

4. **In** elöljárós közlekedési eszközöknél:

A Roma ci vado in treno. *Rómába vonattal megyek.*

A gyakran használt helymeghatározásokat tanulja meg kívülről, úgy, mint a szavakat!

Határozott névelővel állnak:

andare	al mercato	<i>piacra megy</i>
	al cinema	<i>moziba megy</i>
	al ristorante	<i>étterembe megy</i>

Határozott névelő nélkül állnak:

andare	in centro	<i>a városközpontba megy</i>
	in ufficio	<i>az irodába megy</i>
	in montagna	<i>a hegyekbe megy</i>

2. Az előjáró és a határozott névelő összeolvadása

Az előjárókról ► ld. a 10. fejezetet (Az előjárószók)

	il	lo	l'	la	i	gli	le
a	al	allo	all'	alla	ai	agli	alle
da	dal	dallo	dall'	dalla	dai	dagli	dalle
di	del	dello	dell'	della	dei	degli	delle
in	nel	nello	nell'	nella	nei	negli	nelle
su	sul	sullo	sull'	sulla	sui	sugli	sulle
con	col	collo	coll'	colla	coi	cogli	colle

A **con** előjárót a beszélt nyelvben nem kötelező összevonni a a névelővel, írásban pedig inkább külön írják őket.

Figyelem: Az előjáró és a határozott névelő összevont alakjait kötelező használni!

La camicia è nell'armadio.

Az ing a szekrényben lóg.

3. A határozatlan névelő és a részelő névelő

	egyes szám	többes szám
hímnem		
másslhangzó előtt	un ragazzo	(dei) ragazzi
magánhangzó előtt	un amico	(degli) amici
ha a szó s + másslhangzóval vagy z, ps, pn, gn, x, i + magánhangzóval kezdődik	uno studente	(degli) studenti
	uno zaino	(degli) zaini
	uno psicologo	(degli) psicologi
	uno gnomo	(degli) gnomi
nőnem		
másslhangzó előtt	una donna	(delle) donne
magánhangzó előtt	un' amica	(delle) amiche

A határozatlan névelőt egy magánhangzóval kezdődő **hímnemű** főnév előtt aposztróf nélkül írjuk, ellentétben a határozott névelővel.

un amico

egy barát

un ingegnere

egy mérnök

A határozatlan névelőt egy magánhangzóval kezdődő **nőnemű** főnév előtt aposztróffal írjuk.

un'amica

egy barátnő

un'idea

egy ötlet

Figyelem: azoknál a főneveknél, amelyek hímnemű és nőneműek egyaránt lehetnek, az aposztróf jelenléte, illetve hiánya az egyetlen jelzés a főnév nemére vonatkozóan.

un insegnante

egy tanár

un'insegnante

egy tanárnő

A részelő névelő használata

Az **un, uno, un'** alakok a magyar „egy” határozatlan névelőnek felelnek meg, melynek a magyarban nincsen többes száma: *egy diák - diákok*. Az olaszban viszont többes számban részelő névelőként állhatnak – ez a **di** előljáró és a határozott névelő összevont alakja.

A **részelő névelő** állhat egyes számban is, nem megszámlálható főnevek előtt. Ide tartoznak az elvont fogalmak is, pl. **del coraggio** (*bátorság*).

hímnem		
mássalhangzó előtt	del pane	valamennyi kenyér
magánhangzó előtt	dell' olio	valamennyi olaj
ha a szó s + mássalhangzó-val vagy z, ps, pn, gn, x, i + magánhangzóval kezdődik	dello zucchero	valamennyi cukor
nőnem		
mássalhangzó előtt	della birra	valamennyi sör
magánhangzó előtt	dell' acqua	valamennyi víz

A részelő névelő itt egy közelebről nem meghatározott mennyiséget jelöl.

A részelő névelő használata legtöbbször fakultatív.

Preferisco (della) birra. *Én inkább sört iszom.*

A részelő névelő tehát nem csak *valamit* jelent, hanem *egy fajtát/típust...* is.

A részelő névelő használatát kerüljük:

- tagadó mondatokban

Non abbiamo tempo. *Nincs időnk.*

- mennyiségek megadásánál:

Hai troppe preoccupazioni. *Túl sok gondod van.*

- **Di** és **in** előljárós szerkezetekben:

Hai bisogno di aiuto. *Segítségre van szükségem.*

Az olaszban van határozott, határozatlan névelő és részelő névelő. Egyes számban a hímnemű főneveknél az **il, l'** és **lo** alakokat használjuk, nőneműeknél a **l'** és **la** alakokat, többes számban az **i** és **gli** alakokat, a nőneműeknél csak a **le** alakot.

A határozott névelő mindig összeolvad az **a, da, di, in** és **su** előljárókkal. A **con** előljárós összeolvadt alakot csak a beszélt nyelvben használjuk.

A határozatlan névelő alakjai **un, uno,** illetve **un' és una** lehetnek. Többes számú alakja nincs. Többes számban helyette a részelő névelőt használjuk (**di** + határozott névelő).

A névelő alakját az utána következő szó első betűje határozza meg (apoztrófos alak magánhangzóval kezdődő szó előtt, **lo** az **s** + más-salhangzó és a **z, ps, pn, gn, x, i** + magánhangzó előtt). Ezt a következő mondattal könnyebben megjegyezheti:

Lo studente va dallo psicologo con lo zaino e incontra uno gnomo.

A diák hátizsákkal megy a pszichológushoz, és ott találkozik egy törpével.